Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2020-01048

KEO-10 Heikkinen-Hindrén Janna(UM) 12.10.2020

Asia
EU:n kehitysministereiden videokokous 29.9.2020

Kokous
Epävirallinen kehitysministerikokous 29.09.2020

Saksan EUPJ-kauden ensimmäinen kehitysministereiden kokous järjestettiin videokokouksena 29.9. Aiheina olivat koronapandemian vaikutukset Afrikassa, EU:n ja AKT-maiden väliset Post-Cotonou –neuvottelut ja EU:n tuki Valko-Venäjälle. WFP:n johtaja osallistui kokoukseen.

Keskusteluissa korostui strateginen ja kokonaisvaltainen tuki Afrikan ruoka- ja ravitsemusturvalle tulevina kuukausina. EU:n Team Europe- aloitteilla, ml investointiyhteistyön kehittäminen, tulee tukea erityisesti pienyrittäjien toimintamahdollisuuksia, koulutusta ja Afrikan maiden vihreää siirtymää. Tarve lisäiselle kehitysrahoitukselle Afrikkaan yksityisten rahoituslähteiden kautta nousi esiin.
EU:n TE- lähestymistapa kannatettiin ja sitä halutaan kehittää edelleen EU:n roolin vahvistamiseksi ja tehostamiseksi NDICI:n ohjelmoinnissa.

Kuultiin päivitys Post-Cotonou neuvotteluiden vaikeasta tilanteesta. Avoimissa kysymyksissä koskien ihmisoikeuksia ja muuttoliikettä EU- ja AKT -osapuolet ovat yhä kaukana toisistaan. Jäsenmaat vetosivat komissiota tekemään pian päätöksen itse sopimuksen oikeudellisesta luonteesta. Jäsenmaat lupautuivat tukemaan outreach- toiminnassa. Sopimuksen siirtymäaikaa venytetään kesäkuun 2021 loppuun.

Suomen pääviestit kokouksessa koskivat kumppanuutta Afrikan kanssa ja EU:n yhtenäisyyden vahvistamista, koulutuksen ja Afrikan taloudellisen integraation sekä kaupan tukemista investointeihin, digitalisaatioon ja vihreään siirtymään panostamalla. Lisäksi painotettiin kouluruokailun merkitystä ruoka- ja ravitsemusturvalle ja sen sisällyttämistä WFP:n ohjelmiin.

Jäsenmaat olivat yksimielisiä tarpeesta tukea Valko-Venäjän kansalaisyhteiskuntaa lyhyellä- ja pitkällä aikavälillä.

Saksan EU-puheenjohtajuuskauden ensimmäinen kehitysministereiden kokous järjestettiin videokokouksena 29.9. Kokouksen puheenjohtajana toimi **KE Borrel**, joka totesi kokouksen keskeisimmän aiheen olevan koronapandemian vaikutukset Afrikassa, missä EU:lla on merkittävä rooli, sekä Post-Cotonou sopimusneuvottelut**. Saksan kauppa- ja kehitysministeri Müller** korosti halua tuoda EU:n ja Afrikan nuoret yhteen ja kertoi samaan aikaan virtuaalisesti järjestetystä nuorisofoorumista, josta saadaan viestejä EU-AU –huippukokouksen valmisteluun.

WFP -puheenvuoro: koronapandemian vaikutus ruoka- ja ravitsemusturvaan

Kokouksen alkuun Maailman ruokaturvaohjelman **(WFP) johtaja David Beasley** antoi puheenvuoron vaikutuksista ruoka- ja ravitsemusturvaan Afrikassa. Toistaiseksi pandemian välittömät terveydelliset vaikutukset eivät ole niin suuret Afrikassa, jossa väestö on nuorempaa, mutta välilliset merkitykset talouden taantumasta ja tuotantoketjujen häiriintymisestä ovat merkittävät erityisesti ruoka- ja ravitsemusturvalle ja jo valmiiksi kitukasvuisuudesta kärsiville lapsille. Lasten poisjäänti koulusta on kokonaisvaltainen ongelma.

Afrikassa äärimmäisessä köyhyydessä elää tällä hetkellä n. 10 prosenttia ja viime vuodet ovat vieneet maailman köyhimpiä entistä huonompaan tilaan erityisesti konflikteista ja ilmastokriiseistä kärsivissä maissa ja Covid-19 vuoksi tilanne kärjistyy.

Beasley kiitteli EU:n tukea. Pandemiaan vastaaminen vaatii strategista vastinetta eikä sitä voi käsitellä tyhjiössä. Avainasemassa on edistää turvallisuutta ja pandemiavastetta rinta rinnan (turvallisuuden, humanitaarisen avun ja kehitysyhteistyön nexus), jottei nälästä kärsivien määrä jopa nelinkertaistu ensi vuonna – tätä viestiä Beasley on vienyt YK:n turvallisuusneuvostoon. Beasley piti myönteisenä, että humanitaarisen rahoitusta on nostettu ja rahoitusta uudelleenkohdennettu. Jatkossa kokonaisvaltainen ja tasapainoinen vastine vaatii panostusta vakauttamiseen, muuttoliikekysymyksiin ja aliravitsemukseen. Fokukseen tulee ottaa pienviljelijät, paikalliset ratkaisut ja paikallisten tuotteiden saatavuus ja ostokyvyn nosto sekä naisten rooli. On muistettava, että nälkä lisää aina maastamuuttoa (”1% kasvu ruokaturvattomuudessa kasvattaa 2% maastamuuttoa”). Tämä auttaa selittämään kansalaisille, miksi kehittyviä maita on tuettava pandemiassa, vaikka omatkin kansalaiset kärsivät.

Jäsenmaat kiittivät WFP:n ja YK-järjestöjen roolia ja useat pitivät tärkeänä poistaa nälänhätä maailmasta täysin. Tuotiin esiin, että tiedeyhteisö pitää tavoitetta aivan mahdollisena ja painotettiin tarvetta innovatiivisille ratkaisuille sen mahdollistamiseksi. Keskustelussa korostui lisäksi kriisien ja konfliktien ennaltaehkäisyyn panostaminen ja donoreiden kirjon laajentaminen.

Lasten poisjääntiä koulusta pidettiin erittäin ongelmallisena ja tuotiin esiin monisäikeiset negatiiviset vaikutukset, mikäli lapset eivät ole kouluruokailun piirissä. **FI** kysymykseen liittyen kouluruokailun tukemisesta WFP:n ohjelmissa, Beasley totesi kouluruokailun olevan mukana ohjelmissa 45 eri maassa, jolla on tavoitettu jo 7 milj. lasta.

Sahelin alueen ruokaturvaongelmat ja sen linkit maastamuuttoon nousivat esiin useassa puheenvuorossa. Keskusteluissa nousi esiin mm. ruokaturva-aloite, jota tulisi kehittää edelleen laajaksi EU:n Team Europe –aloitteeksi erityisesti Sahelin alueen ongelmiin vastaamiseksi ja alueen maanviljelijöiden tukemiseksi keskipitkällä aikavälillä NDICI-ohjelmoinnista.

Beasley totesi tuotantoketjujen häiriintymisellä olevan suoria vaikutuksia joissain maissa. Jo valmiiksi hauras tilanne ja tuotteiden saatavuusongelmat koronan sulkutoimien myötä ovat kärjistyneet maissa, kuten Niger, ja vieneet ihmisiä suoraan äärimmäiseen köyhyyteen. Lisäksi nexukseen panostaminen nostettiin esiin välttämättömänä lähtökohtana. Esiin nousi myös YK:n ruokaturva-huippukokous (Food Systems Summit) ja mahdollisuus vahvistaa EU:n yhteisiä viestejä ruokaturvajärjestelmien tukemisessa, ml huippukokouksen valmistautumisessa.

Suomi nosti esiin puheenvuorossaan ruoka- ja ravitsemusturvan merkityksen, minkä parantamisessa koulutus ja kouluturvallisuus sekä kouluruokailu ovat kokonaisvaltaisesti tärkeitä. Kokemuksemme on osoittanut kouluruokailun monipuoliset myönteiset merkitykset lasten ja yhteiskuntien kehittämisen kannalta. **Lopuksi Beasley** painotti, että kaupan jatkuminen on tärkeintä elinolojen parantamiseksi ja työpaikkojen luomiseksi. Tällä erää 30milj. henkilöä on täysin riippuvaisia WFP:n tuesta, joten se alleviivaa rahoituksen merkitystä jatkossa. Seuraavat 18kk ovat keskeiset koronapandemian ruokaturvavaikutusten osalta.

Koronapandemian vaikutukset Afrikassa

Kuultiin näkemyksiä EU:n ja Afrikan suhteiden osalta nyt, kun EU-Afrikka –huippukokous on siirtynyt tulevalle vuodelle. On tärkeää pitää yllä momentumia tästä huolimatta. Kehitysministereitä kannustettiin koordinoituun outreach toimintaan, kuten ulkoministerit ovat jo toteuttaneet ja lupautuneet jatkamaan. Tavoitteena on muuntaa yhteistyön prioriteetit aidoiksi tuotoksiksi EU-Afrikka –huippukokoukseen. Yksi

keskeinen lopputulema tulisi olla kestävää kehitystä tukeva ja investointeja Afrikkaan edistävä sopimus. Lisäksi tulisi viedä eteenpäin EU:n ja Afrikan maiden välisiä velkajärjestelyjä – asiasta on keskusteltava valtiovarainministereiden kanssa. Team Europe –toimet Afrikassa ovat jo onnistuneet ja Saharan eteläpuoliseen Afrikkaan on huhtikuun jälkeen kohdennettu jo lähes 7mrd (pl. takuut) EU:n tukea. TE -aloitteita tullaan jatkotyöstämään EU:n Afrikka –tiedonannon painopisteiden pohjalta. TE-aloitteiden valmistelusta lähetettäisiin yhteiskirjeet EU-delegaatioille ja jäsenmaiden edustustoille, jotta vahvistetaan TE –aloitteita seuraavassa EU:n ulkosuhderahoituksen ja erityisesti kehitysyhteistyön ohjelmointivaiheessa.

Keskusteluissa peräänkuulutettiin entisestään vahvempaa EU:ta ja EU:n Team Europe –lähestymistapaa. Keskusteluissa todettiin, että vaikka EU:n elpymistoimet ovat EU:n sisällä merkittävät, ei mitään lisäistä ohjattu MFF-päämiespäätöksessä kumppanimaille. Keskusteluissa nousi esiin aloitteita liittyen kehitysrahoitukseen: (1) eurooppalainen kehitysrahoitusta koskeva järjestely, jossa EIP:n alla toimisi Euroopan kehityspankki vahvasti Afrikassa. Toimintaa fasilitoimaan ehdotettiin uutta sopimusta ”investment pact”, jossa eri toimijoita tuodaan yhteen lyhyellä aikavälillä. (2) Lisäksi nousi esiin tarve uusille rahoituslähteille, millä saataisiin maailman superrikkaat mukaan Afrikan tukemiseen. Yksi keino olisi ns. Digital Transfer/Transaction –vero, jonka tulot menisivät kehitykseen. (3) Lisäksi ehdotettiin uutta Afrikka –lähettilästä EU:n ulkosuhdehallintoon sekä uuden Afrikka-EU –ministerineuvoston perustamista. EU:n tulee panostaa kauppaan Afrikan kanssa siten, että tuotantoketjut ovat vastuullisia ja noudattavat ihmisoikeusperiaatteita eikä lapsityövoimaa enää sallita.

Jäsenmaat olivat yksimielisiä siitä, että EU:n ja Afrikan välisen yhteistyön tulee perustua vahvaan kumppanuuteen. Samalla EU:n rooliin ja Team Europe –toimiin oltiin tyytyväisiä erityisesti koronapandemian välittömiin vaikutuksiin vastaamisessa sekä humanitaarisen avun osalta. Lisäksi Team Europe –toimintaa haluttiin ylipäänsä vahvistaa. Todettiin, että uusi rahoitusväline NDICI ja sen ohjelmointi on mahdollisuus parantaa ja tehostaa EU:n toimia. Team Europe –lähestymistavan uskottavuutta tulee lisätä viestintään ja entistä tiiviimpään koordinaatioon panostamalla.

Afrikkalaista omistajuutta korostettiin keskusteluissa kautta linjan ja pidettiin tärkeänä, että yhteistyötä ja TE –aloitteita kehitetään afrikkalaisten prioriteettien pohjalta. Ruoka- ja ravitsemusturvan tukemista korostettiin erityisesti Sahelissa ratkaisuna myös hallitsemattomaan muuttoliikkeeseen vastaamiseksi.

Pidemmän aikavälin tuen osalta useat maat korostivat vihreää elvytystä ja vihreää siirtymää tukevia EU:n toimia ja nimenomaan pienviljelijöiden ja pienten ja keskisuurten yritysten tukemista ilmastovaikutteisten tuen ja investointien kautta. Eurooppalaisten kehitysrahoituslaitosten roolia ja Euroopan investointipankin johtoroolia pidettiin tärkeänä. Kautta linjan painotettiin Green Dealin toteuttamista myös Afrikassa.

Velkajärjestelyihin ottivat kantaa useat jäsenmaat, jotka kaikki kannattivat velkakestävyyttä koskevaa DSSI –debt moratium –ohjelman voimassaolon pidennystä**.** Pidettiin samalla selvänä, että aloitteen jatko ei ole riittävää vaan velkajärjestelyihin tulee palata**.**

Myös koulutukseen ja inhimilliseen kehitykseen panostaminen nousi esiin vahvasti ja lisäksi nuorten rooliin ja työpaikkojen luomiseen haluttiin panostusta EU:lta**.** Saksan pj.kauden panostusta digitalisaatio ja kehitys –teemaan kiiteltiin.

Keskusteluissa nostettiin esiin **myös Suomen** taholta, että EU:n tuen tulee olla ”Build Back Better and Greener”, jotta taataan ilmastoystävällinen ja kokonaisvaltainen elvytystuki koronapandemiaan vastaamisessa. Puheenvuorossa korostuivat ihmisoikeus- ja demokratiatuki ja SRHR:n sekä ruokaturvan tukeminen Afrikassa. Lisäksi pidettiin tärkeänä tukea kestävälle infrastruktuurille ja kaupunkikehitykselle.

Rauhan ja turvallisuuden pilari EU:n ja Afrikan yhteistyössä nousi esiin. EU-Afrikka –suhteen tulee olla vahva, mutta pohjalla on oltava myös EU:n solidaarisuus. Jäsenmaat korostivat myös laina- ja lahjarahaa yhdistäviä tukimuotoja ja painottivat mahdollisuutta kaikille eurooppalaisille rahoituslaitoksille osallistua eurooppalaiseen rahoitusarkkitehtuuriin. Ylipäätään muistutettiin tarpeesta osallistaa kaikki eri toimijat EU-Afrikka –suhteen kehittämiseksi, yksityissektori ja nuoret ennen kaikkea. Myös EU:n ja AKT-maiden parlamentaarisen yhteistyön merkitys nousi esiin keskusteluissa.

Suomi tuki viestiä siitä, että huippukokoukseen on saatava tuloksia – yhteistyössä olisi syytä panostaa koulutukseen, uusiin kumppanuuksiin ja talouteen. Suomen mukaan Team Europe on edennyt kiitettävän

ripeästi Afrikan tukemiseksi ja TE tuo mahdollisuuden parantaa EU:n yhtenäisyyttä ja edistää kehitysyhteistyön tuloksellisuutta. Suomi toi esiin oman koronavastineensa, joka tällä hetkellä n. 60milj. Suomi esitti huolensa pandemian vaikutuksista erityisesti pienyrittäjien toimintamahdollisuuksiin ja yhteiskuntien kriisinkestokykyyn ja huoltovarmuuteen tuotantoketjujen häiriintyessä Afrikassa. On keskeistä edetä eurooppalaisen kehitysrahoitusarkkitehtuurin kehittämisessä, jotta edistetään rahoituslaitosten työnjakoa ja vältetään päällekkäisyyksiä. DE aloitteessa investointiplatformin kehittämiseksi todettiin olevan potentiaalia. Lisäksi painotettiin tarvetta investoida inklusiiviseen ja tasa-arvoa edistävään koulutukseen Afrikassa hyödyntämällä digitalisaation mahdollisuuksia. Afrikan vapaakauppa-alueen tukeminen on tärkeää ja EU voi olla sen edistämisessä merkittävä kumppani, samoin kuin vihreän siirtymän edistämisessä. Lopuksi vedottiin tarpeeseen panostaa poliittiseen kumppanuuteen Afrikan kanssa ja tarvetta edetä yhteisten prioriteettien pohjalta omistajuutta kunnioittaen.

Post-Cotonou –sopimusneuvottelut

Kuultiin alustus Post-Cotonou neuvottelutilanteesta. Neuvottelut tulisi viimeistellä lokakuun loppuun mennessä, mutta ongelmana on sekä itse neuvotteluiden luonne että sisältö. Komissio on valmistellut neuvottelupaketin avoimista keskeisistä kysymyksistä. EU:n taholta näitä ovat ihmisoikeuksia koskevat säännökset, erityisesti seksuaalista suuntautumista ja sukupuoli-identiteettiä (SOGI) ja seksuaali- ja lisääntymisterveyttä ja –oikeuksia (SRHR) koskevat muotoilut sekä muuttoliikekysymyksien palautuksia ja takaisinottoja koskevat muotoilut. EU:n taholta tarvitaan jatkoneuvotteluissa jossain määrin joustavuutta. Muuttoliikkeen osalta AKT-osapuoli ei hyväksy liitteen sitovaa luonnetta ja muotoiluja on yhä avoinna teknisellä tasolla. Tässä tilanteessa Cotonou-sopimuksen voimassaoloa on pidennettävä kesäkuun 2021 loppuun.

Jäsenmaat antoivat tukensa neuvotteluiden edistämiselle ja valtaosa painotti EU-Afrikka-suhteen ensisijaisuutta. Jäsenmaat painottivat, että sopimuksen tulee olla sekasopimus, ei vain EU-sopimus, jossa osapuolena ovat EU:n instituutiot. Sopimuksen luonne tulee päättää ja varmistaa pian. Keskustelussa nousi myös esiin, että Karibian maille ilmastokysymykset ovat erittäin tärkeitä ja pidettiin tärkeänä panostaa sopimuksen ilmastosisältöön. Sopimuksen alla aiemmin toteutunutta parlamentaarista yhteistyötä kiiteltiin.

Muuttoliikkeen osalta painotettiin tarvetta noudattaa neuvottelumandaattia ja painotettiin palautusta ja takaisinottoa koskevien osuuksien merkitystä. Lisäksi on selvää, että SRHR- kysymykset ovat jäsenmaille tärkeä teema. Todettiin, että EU:lla ei ole varaa heikentää jo hyväksyttyjä normeja.

Esiin nousi myös EPA-talouskumppanuussopimusten tulevaisuus ja niiden edistämisen Post-Cotonoun rinnalla. Lisäksi muistutettiin tarpeesta varmistaa johdonmukaisuus EU-Afrikka –suhteen ja Post-Cotonoun kesken.

AOB: Valko-Venäjä

Kokouksen AOB-kohdassa keskusteltiin EU:n tuesta Valko-Venäjälle. Kansalaisyhteiskunnan vahvistaminen ja tukeminen ei ole helppoa. Pidettiin oikeana, että komissio on uudelleenkohdentanut 50milj. mutta on varmistettava, että tuki ei ajaudu regiimin edustajille. On myös selvää, että maalle ei saisi kohdentaa budjettitukea ja komission olisi syytä etsiä muita tukimuotoja. On tullut selväksi, että hankkeita tulee tarkastella tapauskohtaisesti. EU:n tuen painopisteinä tulisi olla ihmisoikeus- ja demokratiatuki, kansalaisten osallistumisen tukeminen, ihmisoikeusloukkausten vastuuvelvollisuus, vapaan median tukeminen, ml journalistien tukeminen pitkällä aikavälillä, sekä tuki opiskelijoille.

Useat jäsenmaat pitivät tärkeänä tukea Valko-Venäjän kansalaisyhteiskuntaa. Keskustelussa painottui myös tarve lisäiselle tuelle pitkällä aikavälillä komission jo ohjaamaan 50milj. lisäksi, mikäli demokraattiset rakenteet ja kehitys vahvistuvat. Instituutioita pyydettiin laatimaan evaluaatio siitä, miten EU voi jatkossa tukea maata kokonaisvaltaisemmin ja eri välineitä hyödyntäen.

Jäsenmaat painottivat korvamerkatun tuen tarvetta erityisesti protesteissa kärsineille, ml fyysistä kuntoutustukea ja terveyspalveluiden kustantamista, nuorten ja opiskelijoiden tukemista sekä varojen kohdentamista rajat ylittävään yhteistyöhön erityisesti pidemmällä aikavälillä.

Suomen puheenvuorossa pidettiin tärkeänä tukea Valko-Venäjän kansalaisia. On vältettävä tuen politisoiminen, jottei tuen vastaanottajille aiheudu vahinkoa. Suomi tukee parhaillaan itsenäistä mediaa Endowment for

Democracy –kautta ja kidutuksen uhreja Organisation Against Torture –kautta. Suomi pitäisi hyödyllisenä mahdollisuutta kanavoida rahoitusta EU:n instrumenttien kautta. On tärkeää kohdentaa EU:n tuki siten, että se ei ajaudu hallinnon edustajille eikä tule mahdollisuuksia väärinkäytöksiin. Suomi pitää tärkeänä tukea Valko-Venäjän ei-valtiollisia toimijoita, kuten kansalaisyhteiskuntaa.

Suomen edustajat

Kehitys- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari, ln Juha Niemi, erityisavustaja Kirsi Airio, yp Katja Ahlfors, tark. Janna Heikkinen-Hindren

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	ACP/LOME -maat, Cotonoun sopimus, kehitysyhteistyö, Afrikka
Hoitaa	**UM, VNK**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, PLM, SM, STM, TULLI, VM, YM